

PERE TORDERA

Menjar i beure, posar i treure

ALBERT FORNS

quan va fitxar Joaquim Carbó (Caldes de Malavella, 1932) per publicar-li *Va com va!*, l'última novel·la d'aquest prolífic veterà, un monòleg divertit i irreverent sobre un antiheroi que sorteja com bonament pot la crisi econòmica actual. Entre moltes lectures, *Va com va!* també es podia llegir com un homenatge a la primera novel·la de l'es-

Fa un parell d'anys l'Editorial Males Herbes va començar a variar la verdor de les seves inconfusibles portades

ELS ORANGUTANS
JOAQUIM CARBÓ
MALES HERBES
368 PÀG. / 19 €

criptor, la intrometible *Els orangutans*, publicada el 1967, un clàssic del realisme brut català que, aquesta tardor, Males Herbes ha tingut l'encert de recuperar.

Els orangutans, el debut novel·lístic del autor de *La casa sota la sorra* (1966), també és un monòleg ininterromput d'un perdedor de manual, que en aquest cas retrata un dia a la vida d'un cràpula a la Barcelona dels anys 60. No farem cap espòiler si revelem que l'odissea d'aquest pixatinters és circular: comença empaitant criades de matinada, i acaba 24 hores més tard, tornant a casa després d'un altre fracàs.

El mèrit, esclar, és el viatge: fugint d'un casalot brut on jeu la mare alcohòlica, Carbó ens durà a enterrar una àvia a la Catalunya profunda, i ens passejarà en taxi, tramvia o metròpolità per una època en què tenir cotxe era cosa de rics i a la muntanya de Montjuïc tot just s'enderrocaven les barraques per construir-hi un parc d'atraccions.

Llegint *Els orangutans* m'imaginava un Carbó de 35 anys gaudint com un mico rient-se del mort i de qui el vetlla, i passant-se per la pedra totes les convencions de l'època, des de la hipocresia familiar i el catolicisme omnipresent fins a l'esperit

del seny i la moral del pencaire. En el seu delirant flux de pensament, el cràpula protagonista reivindica la pobresa i la brutícia –“Només faltaria que, després de ser pobres, encara haguéssim de ser nets”– i ja adverteix de l'efecte anestesiant de la televisió, a més de retratar de manera memorable –i profètica!– els “bons patriotes” que omplen maletes de duros per emportar-se-les a Suïssa o Andorra. El protagonista no té ni un ral, i la seva misèria és un mirall dels efectes de la guerra: penúries per als uns i butxaques plenes per als altres, aquells que van saber canviar de camisa a temps.

Moral d'orangutan

“*Els orangutans* prové d'una cançó que llavors va estar molt de moda”, explica Joaquim Carbó al pròleg d'aquesta edició. “Parlava d'una parella d'aquests simis que no pensaven altra cosa que menjar i beure, posar i treure, i que s'empaitaven de branca en branca per la jungla. En aquest cas es tracta, naturalment, de la jungla de la ciutat”. La voluntat de l'autor i els editors de publicar el llibre sense tocar ni una coma, tal com va veure la llum el 1967, fa que alguna de les reflexions d'aquest afamat Casanova ara canti tant com aquell *hit* georgiedannesc, sobretot quan dona ales a la seva avidesa per cardar. “Me les miro amb tanta gana que aixequen el vol”, reconeix aquest seductor de barriada –qui té gana somia pa– per tot seguit deixar anar tota una tirallonga de tòpics tronats sobre les relacions home-dona –que si amb cotxe lligues més, que si cada vegada llueixen més joves– que acaba per justificar els ventallots perquè “a les dones els agrada que els homes siguem així: homes”.

Però a pesar d'aquests moments d'home de les cavernes, la novel·la es fa llegir, i va plena d'escenes divertidíssimes descrites amb un lèxic extraordinari, una parla fatxenda i popular que avui en dia només gasten els trinxeraires de les novel·les de Sergi Pons Codina. ♦♦

Un home desterrat i la dona que l'espera

PERE ANTONI PONS

tres trets d'estil que són marca de la casa de l'autor. El primer és una prosa densa i sinuosa, plena d'excursos i digressions. El segon és una veu narradora que conta el que li passa, el que sent i el que viu amb una perplexitat alhora paralitzant i inquisitiva, vertiginosament intimista però també plena de curiositat per aquells que l'envolten i per allò que succeeix al seu voltant. El tercer tret d'estil és un ús del llenguatge que, per la seva naturalesa inopinada, ambigua i singular –Marías usa amb freqüència unes perifrasis sorprenents i gairebé gimnàsiques–, és més propi de la poesia i de l'especulació filosòfica que no pas de la narració clàssica o pura. Quin contista o novel·lista que no sigui Javier Marías pot referir-se a una guerra ab-

surda com la de les Malvines i dir que va causar “*un desperdicio de vidas, unos malgastados muertos*”? Com aquest, mil exemples més.

No són aquests, en tot cas, els únics elements reconeixibles de *Berta Isla*. Els lectors mariescos també trobaran, aquí, molts materials reflexius, anímics i fins i tot argumentals que Marías ja ha fet servir per construir algunes de les seves novel·les anteriors. Això inclou des dels misteris i les terboleses que condicionen o enverinen les relacions conjugals fins als secrets i els perills inquietants de l'espionatge, passant pel caràcter elusiu i esmunyidís dels homes i les dones que, perquè volen o perquè no els queda més remei, duen una doble vida o han de viure sotmesos a l'ambigüitat incòmoda de les seves identitats mesclades. Menys estructurals, però igualment significatives, són les referències literàries a les quals recorre com a complement expressiu –*El coronel Chabert*, de Balzac, la poesia de T.S.

surda com la de les Malvines i dir que va causar “*un desperdicio de vidas, unos malgastados muertos*”? Com aquest, mil exemples més.

No són aquests, en tot cas, els únics elements reconeixibles de *Berta Isla*. Els lectors mariescos també trobaran, aquí, molts materials reflexius, anímics i fins i tot argumentals que Marías ja ha fet servir per construir algunes de les seves novel·les anteriors. Això inclou des dels misteris i les terboleses que condicionen o enverinen les relacions conjugals fins als secrets i els perills inquietants de l'espionatge, passant pel caràcter elusiu i esmunyidís dels homes i les dones que, perquè volen o perquè no els queda més remei, duen una doble vida o han de viure sotmesos a l'ambigüitat incòmoda de les seves identitats mesclades. Menys estructurals, però igualment significatives, són les referències literàries a les quals recorre com a complement expressiu –*El coronel Chabert*, de Balzac, la poesia de T.S.

BERTA ISLA
JAVIER MARIÁS
ALFAGUARA
546 PÀG. / 21,90 €

Eliot, l'inevitable Shakespeare– i que ja formen part del seu ADN. També certes frases i idees que la narradora o alguns dels personatges diuen o pensen són repeticions o variacions de frases i idees ja usades en obres anteriors. Per acabar de donar un aire familiar a la novel·la, alguns secundaris de *Berta Isla*, entre ells el magnífic Bertram Tupra, ja els coneixem d'altres llibres –de la trilogia *Tu rostro mañana*, sobretot–. Tot plegat permet constatar que Marías continua construint un univers literari sempre en expansió i sempre coherent, un univers que, tant si agrada com si no, té el mèrit de ser personal i inconfusible.

Una història rocambolesca

L'argument de *Berta Isla* és rocambolesc, com el de qualsevol novel·la d'espies. La Berta Isla del títol, narradora de bona part del relat, està casada amb l'angloespanyol Tomás Nevinsón, que té unes capacitats lingüístiques excepcionals i per això va ser re-

clutat, de jove, pels serveis secrets britànics. Les enigmàtiques responsabilitats professionals de Tomás fan que en el seu matrimoni siguin constants les anades i vingudes, les absències llargues i les reparacions sobtades, fins que un dia desapareix i Berta es queda sola, sense saber què ha passat. Fidel a la seva concepció introspectiva i intel·lectual de la literatura, Marías renuncia a les possibilitats trepidants i aventureres que li ofereix el tema i se centra en les conseqüències emocionals i existencials de la història: la sensació de Berta de viure una vida que la incertesa condemna a la indefinició, la convicció de Tomás que li han escamotejat la vida que li tocava viure fins al punt de convertir-lo en un “desterrat de l'univers”.

En conjunt, *Berta Isla* és una novel·la intensa i absorbent, potser la millor que ha publicat Marías últimament. Això no impedeix, però, que en ocasions sigui d'una prolixitat, una afectació i una inversemblança esgotadores. ♦♦